

Foto: Olof Jönsson.

Parknatur på ö i Vänern.

På den tid då Stor-Vänerns vågor sköljde en strandlinje uppe på Lisashöjd och — av det nuvarande Kristinehamn — endast Djurgården med Romeleklint ned mot Magasinsvägen höjde sig över en vid fjärd, var skärgården ej på långt när så rikt utbildad som nu. Den uppkom senare under landhöjningen efter istiden, när vattnet drog sig tillbaka från lerslätterna i Ölme och Väse och blottade en mängd berg och gruskullar, som inlandsisen lämnat efter sig. Återstoden av en rullstensås bildade Boxerud och en rad öar, Tyskön, Vålön m. fl., som mot sydväst av smala sund skiljas från den bergiga Kalvön och Sibberön.

För kristinehamnare i våra dagar är Vänern med sin tjusiga, mångskiftande skärgård och de talrika skogs-sjöarna norr om staden en enastående tillgång som utflyktsmål.

Kristinehamns stads fritidsområde vid Tyskön och Vålön med broförbindelse till Kalvön och Sibberön har både sandvikar och klippstränder och ger besökare tillfälle till strövtåg i mycket olika slags natur. Till den s. k. Kyrkoskärgården hör även Fjällbergen och Fallskären, där strandskata och sedan något år även skrattmåshäckar i klippskrevor på samma sätt som fiskmåsar.

Tyvärre kommer kanske en del fina små skogsängar på Sibberön och Vålön att växa igen, när betesgången minskar med åren. Fynd i jorden på flera platser, även på Lindö, vittnar om gammal bebyggelse, om än inte så långt tillbaka i tiden som Saxholmens i Ölmeviken. Ett par inseglingsleder till denna vik förbi Rörekollorna har fallit i glömska, och det föreligger ej längre något behov av att stänga av sundet mellan Saxholmen och fastlandet med en "järnlänka", som det berättas att den medeltida herren till Saxholmens fäste lät förfärdiga.

Den grunda viken mellan Vålön och Tyskön håller på att växa igen. Det är inte bara bladvass, säv och näckrosor utan även svärdsliljor, kaveldun och natearter, sjöranunkel och eleganta blomställningar av svalting, som blommande synas på långt håll. I kanalen genom vassen kan man strax under ytan se fritt omkringflytande "buketter" av vattenaloe. Är det hårt väder ute på sjön erbjuder vassen lä, och det kan vara

mycket givande att ro eller paddla i Ringbergssundet och se sig om i bladvasskogens gläntor. Vid färjan till fritidsområdet finns det möjlighet att få låna ekor.

Om våren och eftersommaren kan man träffa på starar och svalor, som samlas här i 1.000-tal, då de övernatta under sträcket. Sommartid ser man ibland brun kärnhök på jakt och fiskande gråhäger; änder och vadare håller sig undan i regel.

Här — liksom i andra skärgårdsområden — har den bofasta befolkningen efter hand försvunnit. Fyrvaktaren på Lakholmen flyttade till land 1940, då fyren automatiserades. Ännu på 1930-talet bodde originalen "Nyberg på Fallskära" och "Sibberökungen" kvar ute på öarna, där det tidigare varit fler bofasta. Endast några få yrkesfiskare finnas kvar vid Rönneberg och på Vålön. I takt med den ökande fritiden har i stället nöjesfiskarna mångdubblats, och såväl sommar- som vintertid söker sig allt fler ut för att få avkoppling och sjöluft eller för att meta vid något favoritgrund, det må nu kallas "Älgen", "Höge Backe", "Kôrven" eller något annat helt oväntat.

Foto: Lage Carlsson.

Strandskata på Fallskären.

Tillgång till detta fritidsområde i vidsträckt bemärkelse blir det framförallt, då isen kalla vintrar lägger vinterväg för motorfordon även utanför de yttre skären. Härute på trädlösa skär får man på eftervintern lätt en känsla av att vara på kalvfjället med snövidder så långt ögat kan nå. I marsolen kan man börja spana efter de första vårfluglarna, lärkor höras tidigt, tysta vipor sträcker över och någon gång rastar även en flock brokiga snösparvar på väg norrut.

Till och med strömstare syns ibland vid råkar eller vattenfyllda håll, som vintermetare lämnat efter sig. I dessa håligheter samlas vatteninsekter och fiskyngel, som strömstaren försöker fånga. Vintermetare, som ligger på magen och kikar ned i sådana håll, ser för den oinvigde underliga ut, men de försöker "tjäcka" sik, som i sin tur går upp mot öppningarna i isen under sitt näringsfång. Det finns dessutom om vintern mycket annat att glädja sig åt. Nere i den första glasklara isen kan man se djupfrysta, helt gröna vattenväxter, alla fantastiska isbildningar kring vasstrån och stenar vid stranden eller rimfrostiga fröståndare av exempelvis svalting, som nu på nytt fångar ens uppmärksamhet.

Det är rätt viktigt för alla båtägare och fiskare att känna till hur botten ser ut, när man avlägsnar sig från de prickade farlederna. Det är en kunskap det tar lång tid att förvärva, och dessutom kompliceras det hela genom Vänerens skiftande vattenstånd. Det kan skilja omkring 1,5 meter mellan lägsta och högsta nivå från ett år till ett annat, beroende på olika avtappning genom Göta älv, nederbörd och vindriktning för tillfället.

När våren väl kommit igång är det nog ej bara fågelskådare, som gläder sig åt det vinande vingljudet från knipor och knölsvanar och åt nattliga läten från sjöorrar och arktiska vadare; man behöver ej kunna skilja arterna för att fröjda sig åt en ny skärgårdsvår. Under sommarmånaderna är det en ständig ström av båtar på väg ut eller in från Kristinehamn, där det i förhållande till stadens storlek finns ett mycket stort antal nöjesbåtar. Vanligast är motorbåtar av sniptyp, annars finns allt från kanoter med eller utan segel till större havskryssare.

Gemensamt för alla är dock kärleken till sjö och skärgårdsnatur, och de upplevelserna blir lika intensiva i vilken båt man än sitter.

Foto: Olof Jönsson.

Storlom och skrattmå, Fallskären